

Asia: VN/9218/2024

Lausuntopyyntö; Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi pelastuslain, ajoneuvolain 30 §:n ja autoverolain 14 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

VARSINAIS-SUOMEN HYVINVOINTIALUE

Pelastustoimi

LAUSUNTO

Viite: VN/9218/2024

Asia: Lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi pelastuslain, ajoneuvolain 30 §:n ja autoverolain 14 §:n muuttamisesta

1. Lausunnonantajan yleinen kanta

Varsinais-Suomen hyvinvointialue pitää pelastuslain toisen vaiheen uudistamisen tavoitteita kannatettavina. Erityisesti väestönsuojelua, materiaalista varautumista, huoltovarmuutta, väestön varoittamista sekä viranomaisten välistä työnjakoa koskevan sääntelyn täsmentäminen on muuttuneessa turvallisuusympäristössä perusteltua.

Pelastustoimen sääntelyn tulee mahdollistaa alueellisten toimintaympäristöjen huomioiminen sekä tarkoituksenmukainen resurssien käyttö. Valtakunnallisen ohjauksen tulee määrittää tavoitteet ja suorituskyykyvaatimukset, mutta toteutustapojen tulee mahdollistaa hyvinvointialueiden järjestämisvastuuseen kuuluva tarkoituksenmukainen palvelujen järjestäminen.

Hyvinvointialue kuitenkin katsoo, että esityksen vaikutusarvioinnissa ei ole riittävästi arvioitu uusien velvoitteiden vaikutuksia hyvinvointialueiden rahoitukseen, henkilöstöresursseihin, osaamisvaatimuksiin ja palvelutuotannon järjestämiseen. Mikäli uusia velvoitteita asetetaan ilman niiden edellyttämää lisärahoitusta, vaikutukset kohdistuvat väistämättä hyvinvointialueen muuhun palvelutuotantoon. Tällöin vaihtoehdoksi voi muodostua palveluverkon, toimintamallien tai palvelujen saatavuuden uudelleenarviointi resurssien riittävyyden turvaamiseksi.

Uudistuksella vahvistetaan kansallista turvallisuutta ja yhteiskunnan kriisinkestävyyttä. Tämän vuoksi uusien lakisääteisten velvoitteiden toimeenpanon edellyttämät resurssit tulee turvata osana valtion vastuulla olevaa kokonaisuutta. Kyse ei ole yksinomaan pelastustoimen palvelutason kehittämisestä, vaan kansallisen turvallisuuden ja väestön suojaamisen edellyttämistä suorituskyykyistä, joiden ylläpitäminen edellyttää valtion määrittelemää ohjausta sekä niiden toteuttamiseen osoitettua riittävää ja pitkäjänteistä rahoitusta.

2. Pykäläkohtaiset huomiot

Kohta:

1 § Lain tavoite

Hallituksen esityksen sisältö:

siviiliväestön suojaaminen

Varsinais-Suomen hyvinvointialueen kanta:

Kannatettava

Muutosehdotus / perustelu:

Varsinais-Suomen hyvinvointialue pitää ehdotettua muutosta perusteltuna ja kannatettavana. Lain tavoitteiden täydentäminen siten, että vaaran uhatessa väestöä varoitetaan ja suojataan, vahvistaa lain tavoitekokonaisuutta ja vastaa muuttunutta turvallisuusympäristöä ja tukee suorituskyykyä.

Hyvinvointialue pitää tärkeänä, että pelastuslain tavoitteissa huomioidaan onnettomuuksien lisäksi myös muut vakavat vaaratilanteet, kuten aseelliseen konfliktiin liittyvät uhat, laajat häiriötilanteet ja muut yhteiskunnan toimintakykyä vaarantavat tilanteet.

Muutos tukee siviiliväestön suojaamisen kokonaisuutta ja vahvistaa pelastustoimen roolia osana yhteiskunnan kriisinkestävyttä.

Kohta:

2 § Lain soveltaminen

Hallituksen esityksen sisältö:

Velvoitteiden lisääminen

Varsinais-Suomen hyvinvointialueen kanta:

Kannatettava

Muutosehdotus / perustelu:

Varsinais-Suomen hyvinvointialue pitää väestönsuojeluun varautumista koskevien velvoitteiden lisäämistä lain soveltamisalaan perusteltuna. Väestönsuojeluun varautumisen sisällyttäminen selkeämmin pelastuslain kokonaisuuteen vahvistaa lainsäädännön systematiikkaa ja tukee eri toimijoiden velvollisuuksien ymmärtämistä.

Kohta:

2 § Määritelmät

Hallituksen esityksen sisältö:

Suojaväistö

Varsinais-Suomen hyvinvointialueen kanta:

Kannatettava

Muutosehdotus / perustelu:

Varsinais-Suomen hyvinvointialue pitää suojaväistöä koskevan määritelmän täsmentämistä kannatettavana. Suojaväistön määrittelyn muuttaminen siten, että kyse on kiireellisestä siirtämisestä suojaamistarkoituksessa, selkeyttää terminologiaa ja erottaa sen yleisestä evakuoinnin käsitteestä.

Muutoksella varmistetaan tavoitteiden täydentäminen siten, että vaaran uhatessa väestöä varoitetaan ja suojataan, vahvistaa lain tavoitekokonaisuutta ja vastaa muuttunutta turvallisuusympäristöä.

Hyvinvointialue pitää tärkeänä, että pelastuslain tavoitteissa huomioidaan onnettomuuksien lisäksi myös muut vakavat vaaratilanteet, kuten aseelliseen konfliktiin liittyvät uhat, laajat häiriötilanteet ja muut yhteiskunnan toimintakykyä vaarantavat tilanteet.

Hyvinvointialue kuitenkin korostaa, että suojaväistöön liittyvien toimivaltuuksien, johtamisvastuiden ja yhteistoimintamenettelyjen tulee olla selkeitä eri viranomaisten välillä.

Kohta:

18 § Poistumisturvallisuus ja poistumisturvallisuusselvitys

Hallituksen esityksen sisältö:

Säätelyä täsmennettäisiin vastaamaan nykyistä toimintaympäristöä ja sosiaali- ja terveydenhuollon nykyistä terminologiaa.

Varsinais-Suomen hyvinvointialueen kanta:

Pääosin kannatettava

Muutosehdotus / perustelu:

Hyvinvointialue esittää, että jatkovalmistelussa varmistetaan poistumisturvallisuusselvityksen yhteys kohteen todelliseen toimintakykyyn ja henkilöturvallisuuteen. Erityisesti kodin omaisessa ja sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaympäristössä asiakasrakenteet, henkilöstöresurssit ja palvelumuodot muuttuvat nopeasti, minkä vuoksi poistumisturvallisuutta tulee tarkastella kokonaisuutena eikä ainoastaan rakennuksen ominaisuuksien perusteella.

Hyvinvointialue pitää tärkeänä, että poistumisturvallisuusselvityksissä huomioidaan myös henkilöstön riittävyys, asukkaiden tai asiakkaiden todellinen toimintakyky (havaita ja poistua), tekniset turvallisuusratkaisut sekä vaihtoehtoiset toimintamallit vaaratilanteissa.

Pykälän muutos tukee pelastustoimen valvonta- ja onnettomuuksien ehkäisytoimintaa, joka tulee perustua riskiperusteiseen arviointiin eikä pelkästään muodolliseen vaatimusten täyttämiseen.

Kohta:

24 § Väestön varoittaminen

Hallituksen esityksen sisältö:

Vastuu valtakunnallisesta kehittämisestä ja yhteensovittamisesta sisäministeriölle.

Varsinais-Suomen hyvinvointialueen kanta:

Kannatettava, mutta sääntely jää osin avoimeksi.

Muutosehdotus / perustelu:

Selkeytetään, mitä tarkoitetaan merkeillä ja menetelmillä. Mikäli valtakunnallinen ohjaus aiheuttaa investointi- tai ylläpitovelvoitteita, niiden rahoitusvaikutukset tulee arvioida ja turvata valtion erillisrahoituksella. Mikäli kyseessä on väestön varoittamiseen/hälyttämiseen kohdistuvia suorituskyyvaatimuksia tai laitteiden yhtenäistämiseen tähtääviä ohjeita tai lisäasetuksia.

Kohta:

27 § Pelastuslaitoksen tehtävät

Hallituksen esityksen sisältö:

Pelastuslaitoksen tehtäviin sisältyvät muun muassa ensihoitopalvelut.

Varsinais-Suomen hyvinvointialueen kanta:

Kannatettava. Hyvinvointialueen voimavarojen tarkoituksenmukainen käyttö tulee mahdollistaa.

27 §:ää tulee täydentää siten, että pelastuslaitos voi hyvinvointialueen päätöksellä tuottaa myös muita sosiaali- ja terveydenhuollon tukitehtäviä, jos ne eivät vaaranna pelastustoimen toimintavalmiutta.

Kohta:

32 § Pelastustoiminnan sisältö

Hallituksen esityksen sisältö:

Pelastustoiminnan määritelmä siirrettäisiin 2 a §:stä 32 §:ään. Muutoksella poistettaisiin päällekkäinen sääntely ja selkeytettäisiin pelastustoiminnan käsitettä.

Varsinais-Suomen hyvinvointialueen kanta:

Kannatettava osittain

Muutosehdotus / perustelu:

Varsinais-Suomen hyvinvointialue pitää pelastustoiminnan sisällön täsmentämistä ja sääntelyn kokoamista yhteen pykälään kannatettavana.

Muutos selkeyttää pelastustoiminnan kokonaisuutta ja vahvistaa ymmärrystä siitä, että pelastustoiminta muodostuu varsinaisten operatiivisten tehtävien lisäksi niitä mahdollistavista tukitoiminnoista.

Varsinais-Suomen hyvinvointialue esittää, että pykälän perusteluissa ja jatkovalmistelussa tarkennetaan pelastustoiminnan ja pelastustoimen eri tehtäväkokonaisuuksien välistä suhdetta.

Pelastustoiminnan kokonaisuudessa tulee erottaa toisistaan:

1. Kiireelliset pelastustoiminnan tehtävät (ydintehtävät), jotka edellyttävät välitöntä toimintakykyä, erityistä osaamista sekä tehtävän vaativuuden mukaista kelpoisuutta.
2. Kiireettömät pelastustoimintaa ja pelastustoimea tukevat tehtävät, joiden avulla mahdollistetaan pelastustoiminnan tehokas toteuttaminen, suorituskyvyn ylläpito sekä jatkuvuus normaalioloissa, häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa.
3. Pelastustoimen jatkuvuuden ja suorituskyvyn mahdollistavat huolto-, logistiikka-, materiaali- ja muut tukitoiminnot, joiden tehtävänä on varmistaa operatiivisen toimintakyvyn säilyminen kaikissa turvallisuustilanteissa.

Hyvinvointialue pitää tärkeänä, että sääntely mahdollistaa tarkoituksenmukaisen henkilöstön käytön eri tehtäväkokonaisuuksissa.

Kaikki pelastustoimintaan ja pelastustoimea tukeviin toimintoihin tai jatkuvuuden hallintaan liittyvät tehtävät eivät edellytä saman tasoisia lakisääteisiä kelpoisuusvaatimuksia, vaan osaamisvaatimusten tulee määräytyä tehtävän vaativuuden, kriittisyyden ja vastuun perusteella. Tehtävissä, joihin ei kohdistu asetuksella säädettäviä kelpoisuusvaatimuksia, tulee työnantajalla tai palvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta vastaavalla toimijalla olla mahdollisuus määrittää tehtävän edellyttämät keskeiset kelpoisuus- ja osaamisvaatimukset. Näin voidaan varmistaa, että henkilöstön osaaminen vastaa tehtävän vaatimuksia ja että kriittiset palvelut voidaan tuottaa turvallisesti, tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti kaikissa turvallisuuksilanteissa.

Hyvinvointialue korostaa, että sääntelyn tulee mahdollistaa henkilöstöressurssien joustava hyödyntäminen normaalioloissa, häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Liian yksityiskohtainen valtakunnallinen kelpoisuussääntely voi rajoittaa mahdollisuuksia rakentaa tarkoituksenmukaisia suorituskyykykokonaisuuksia ja hyödyntää eri henkilöstöryhmien osaamista pelastustoimen lakisääteisten tehtävien tukena.

Kaikissa tukitoiminnoissa ei ole tarkoituksenmukaista edellyttää samaa kelpoisuustasoa kuin välittömissä operatiivisissa pelastustehtävissä, mutta tehtävien vaativuuden mukainen osaaminen tulee varmistaa.

Kohta:

57 § Kelpoisuusvaatimukset

Hallituksen esityksen sisältö:

Tilannekeskuspäivystäjien kelpoisuusvaatimuksia muutetaan. Huolto- ja tuki toimintojen kelpoisuusvaatimus.

Varsinais-Suomen hyvinvointialueen kanta:

Hyväksyttävissä täsmennyksin.

Muutosehdotus / perustelu:

Tilanne- ja johtokeskustoiminta tulee nähdä osana pelastustoimen johtamisjärjestelmää.

Päätoimisilta tilannekeskuspäivystäjiltä tulee edellyttää soveltuvaa Pelastusopiston täydennyskoulutusta ja työnantajan määrittelemää kelpoisuus.

Kaikilta pelastustoimen ja pelastustoimintaan liittyvissä tehtävissä toimivilta ei tule edellyttää yhteneväistä operatiivista kelpoisuutta, vaan vaatimusten tulee perustua tehtäväkohtaiseen osaamisen arviointiin. Lakiluonnosta tulisi vielä täsmentää huolto-, tuki-, asiantuntija- ja logistiikkatehtäviin osallistuvien sopimuspalokuntalaisten kirjausta sekä mahdollistaa em. henkilöiden osallistua sopimuspalokuntalaisena pelastustoimintaan em. tehtävissä ilman Pelastusopiston opetussuunnitelman mukaista koulutusta ja kelpoisuutta. Näihin tehtäviin tulee olla hyvinvointialueella mahdollisuus määrittää tehtävän edellyttämä osaaminen ja kelpoisuus työnantajan toimesta valtakunnalliset perusteet huomioiden. Menettelytavalla varmistetaan, että kriittiset palvelut voidaan tuottaa tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti kaikissa turvallisuustilanteissa.

Kohta:

64 § Sisäministeriön tehtävät väestönsuojeluun varautumisessa

Hallituksen esityksen sisältö:

Ministeriö vastaa valtakunnallisesta yleisestä yhteensovittamisesta.

Varsinais-Suomen hyvinvointialueen kanta:

Kannatettava, mutta vastuun sisältöä tulee täsmentää.

Muutosehdotus / perustelu:

Varsinais-Suomen hyvinvointialue pitää tehtävien eriyttämistä ja vastuiden täsmentämistä lähtökohtaisesti kannatettavana.

Muuttunut turvallisuusympäristö edellyttää selkeää valtakunnallista johtamis-, ohjaus- ja yhteensovittamisrakennetta väestönsuojeluun varautumisessa.

Valtakunnallisen yhteensovittamisen, ohjauksen ja rahoitusvastuun tulee olla selkeästi määritelty. Materiaalisen varautumisen velvoitteiden yhteydessä tulee määritellä valtakunnallisesti tavoiteltu suorituskkytaso.

Väestönsuojelu on kansalliseen turvallisuuteen liittyvä kokonaisuus, jossa hyvinvointialueiden pelastuslaitoksille asetettavat velvoitteet edellyttävät valtakunnallista suorituskyykyvaatimusten määrittelyä, ohjausta sekä riittäviä resursseja.

Nykyinen toimintamalli ei kaikilta osin mahdollista riittävää valtakunnallista ohjausta, yhteisiä suorituskyykyvaatimuksia tai pitkäjänteistä resurssien suunnittelua.

Hyvinvointialue esittää, että sääntelyssä tunnistetaan selkeämmin valtion vastuu niiden tehtävien rahoituksesta, jotka liittyvät kansallisen turvallisuuden, väestönsuojelun ja yhteiskunnan kriisinkestävyyden ylläpitämiseen.

Hyvinvointialue korostaa, että mikäli väestönsuojeluun varautumisen velvoitteita laajennetaan lainsäädännöllä, tulee niiden edellyttämä suorituskyyky määritellä valtakunnallisesti ja rahoittaa erikseen siten, ettei velvoitteiden toteuttaminen heikennä hyvinvointialueiden mahdollisuuksia järjestää muita lakisääteisiä palveluja.

Kohta:

64 b § kohta Hyvinvointialueen ja pelastuslaitoksen varautuminen väestönsuojeluun

Hallituksen esityksen sisältö:

Pelastuslaitokselle säädetään velvoitteita materiaaliseen varautumiseen, henkilöstöön ja järjestelmiin.

Varsinais-Suomen hyvinvointialueen kanta:

Kannatettava tavoite, pykälää tulee tarkentaa monesta eri momentista

Muutosehdotus / perustelu:

Valtion tulee vastata kansalliseen turvallisuuteen liittyvien uusien velvoitteiden kustannuksista. Arvioitava materiaalivarastot, kalusto, varaosat, viestintä, varavoima, logistiikka ja osaamisen ylläpito.

Varsinais-Suomen hyvinvointialue esittää, että 64 b §:n 2 momentin 4 kohtaa täsmennetään terminologisesti.

Mikäli tarkoituksena on säätää nimenomaan poikkeusolojen väestönsuojeluun liittyvistä evakuoinneista, tulee tämä ilmaista selkeästi muodossa ”poikkeusolojen evakuointien suunnitteluun, toimeenpanoon ja johtamiseen”.

Mikäli tarkoituksena on kattaa laajemmin kaikki tilanteet, joissa pelastuslaitoksen tulee varautua väestön siirtämiseen, tulee muotoilun olla ”normaali- ja poikkeusolojen evakuointien suunnitteluun, toimeenpanoon ja johtamiseen”.

Lisäksi pykälään tulee lisätä nimenomaisesti evakuointien suunnittelu, koska toimeenpano ja johtaminen eivät terminologisesti sisällä suunnitteluvastuuta.

Pelastuslaitoksen tehtävänä ei ole ainoastaan toteuttaa yksittäistä siirtotapahtumaa, vaan ylläpitää suorituskkyä, joka mahdollistaa väestön suojaamisen, johtamisen ja yhteistoiminnan normaaliolojen häiriötilanteissa sekä poikkeusoloissa.

Kohta:

65§ Yleiset velvollisuudet väestönsuojeluun varautumisessa.

Hallituksen esityksen sisältö:

Tiedon vaihto ja kunnan vastuu

Varsinais-Suomen hyvinvointialueen kanta:

Kannatettava tavoite, mutta pykälää tulee tarkentaa

Muutosehdotus / perustelu:

Puolustusvoimien tiedonvaihtoon liittyviä velvoitteita tulee arvioida myös normaaliolojen ja häiriötilanteiden ilmauhtatilanteissa, ei ainoastaan väestönsuojelutilanteissa.

Ajantasainen tiedonvaihto on keskeinen osa väestön varoittamista ja tilannekuvan muodostamista. Varsinais-Suomen hyvinvointialue esittää, että ilmaisu ”kunnan viranomaisen” muutetaan muotoon ”kunnan”.

Muutos selkeyttäisi kunnan kokonaisvastuuta väestönsuojeluun varautumisessa ja kattaisi laajemmin kunnan kaikki lakisääteiset tehtävät sekä kunnan järjestämät ja tuottamat palvelut.

Olemassa olevien pykälien epäspesifisyys aiheuttaa tulkinnallisia ristiriitoja ja estää hyvinvointialuetta ja pelastuslaitosta toteuttamasta sille osoitettuja vastuita. Toisen momentin tarkoitus täydenniksien kohdassa 2 sosiaali- ja terveysviranomaisien tehtävissä puhujaan tilapäisestä majoittamisesta. Termi tilapäinen vaatii tarkemman määrittelyn, sillä laki ei anna riittävät selvää aikamäärettä, milloin majoittaminen muuttuu asuttamiseksi ja milloin vastuu vaihtuu. Esitämmekin täydentää yhteistoiminta pykälää 65 a siten, että hyvinvointialueen pelastustoimelle laajennetaan mahdollisuutta määritellä suunnitelmissa väliaikaisen majoituksen kesto velvoittavasti, jotta kuntien vastuuraja asuttamisesta ja evakuoitavien majoittamistarpeiden kartoittaminen ja tähän varautuminen selkeytyy. Puhtaasti sosiaalitoimelle annettu vastuu majoittaa perustuu vapailla markkinoilla sekä kunnan tai yksityisten omistuksessa olevaan asunto- sekä kiinteistö kantaan. Hyvinvointialueella ei itsellään ole riittävää kiinteistökantaa toteuttaa tätä ja näin ollen pykälän teksti on liian vanhanaikainen ja heijastaa kunta-aikaa. Ongelma ei ole pelastuslain epämääräisyys, mutta lakimuutoksella voidaan mahdollistaa vastuujaon selkeytys velvoittavana kohtana.

Väestönsuojelun ja jatkuvuuden hallinnan näkökulmasta varautumisvelvoitteiden ei tule rajoittua yksittäisiin kunnan viranomaisorganisaatioihin, vaan niiden tulee kattaa koko kuntaorganisaatio sekä sen toiminnassa hyödynnettävät resurssit, palvelut, tilat ja henkilöstö esim. ulkoiset palveluntuottajat.

Kohta:

66 § Geneven sopimus

Hallituksen esityksen sisältö:

Väestönsuojeluun osallistuva henkilöstö

Muutosehdotus / perustelu:

Mikäli pykälän täsmennysten tarkoituksena on mahdollistaa väestönsuojeluun osallistuvan henkilöstön, kaluston ja kiinteistöjen merkitsemisen jo rauhanaikana, tulee tämä selvästi esittää. Muutos on kannatettava ja linjassa kansainvälisten, erityisesti Euroopan unionin pelastuspalvelumekanismien käytäntöjen kanssa.

Kohta:

71 § Kulku väestönsuojoiin

Hallituksen esityksen sisältö:

Kulku väestönsuojaan

Varsinais-Suomen hyvinvointialueen kanta:

Tarvitsee täydentämistä

Muutosehdotus / perustelu:

Väestönsuojien rakentamista julkisiin kiinteistöihin tulee ohjata siten, että kulku suojaan voidaan toteuttaa myös ulkokautta, ulko-ovien ei kuitenkaan tarvitse sijaita rakennuksen ulkoseinässä, mutta sisällä olevaan käyntiin tulee mahdollistaa pääsy siten. Kansallisesti yleisten väestönsuojien puuttuessa tällaisia väestönsuojia voitaisiin tilojen käyttöaikojen ulkopuolella määrättävän käytettäväksi yleisinä suojina. Mikäli suojaan pääsy tilan ulkopuolelta turvataan tai mahdollistetaan, parantaa tämä suojien käyttölaajuutta.

Kohta:

73 § Poikkeukset

Hallituksen esityksen sisältö:

Puolustusvoimille säädetään poikkeuksia väestönsuojavelvoitteista.

Varsinais-Suomen hyvinvointialueen kanta:

Hyväksyttävissä varauksin.

Muutosehdotus / perustelu:

Poikkeusten vaikutukset tulee arvioida osana koko väestönsuojelujärjestelmän toimivuutta.

Kohta:

76 a §

Hallituksen esityksen sisältö:

Väestönsuojien käyttöönotto

Varsinais-Suomen hyvinvointialueen kanta:

Tarvitsee täydentämistä

Muutosehdotus / perustelu:

Julkisiin ja suurempien tilojen, kuten koulujen, kauppakeskusten tai muiden vastaavien rakennusten väestönsuojien käyttöönotto- ja käyttösuunnitelmassa tulee huomioida suojan käyttö myös yleisenä väestönsuojana, mikäli viranomaisen alueellisen riskianalyysin, riskiarvion tai sodanajan uhka-arvion perusteella tunnistaa ja päättää tarpeesta lisätä alueellista väestönsuojakapasiteettia.

Perusteena on Ukrainassa toteutetut toimet väliaikaisista ja kaikille avoimista suojista (vrt. yleiset väestönsuojat). Erikseen määrätyt suojat tulee kyetä ottamaan sellaiseen käyttöön, että ihmiset voivat hakeutua näihin suojiin oman suojan puuttuessa – mikäli se ei vaikuta huomattavasti suojaan osoitettujen henkilöiden pääsyä suojaan, esim. kohteen työntekijät, oppilaat tai muu henkilökunta.

3. Muu lausunto

Varsinais-Suomen hyvinvointialue esittää, että öljy- ja kemikaalivahinkoja koskevaa sääntelyä tarkastellaan kokonaisuutena ja yhdenmukaistetaan siten, että se kattaa myös aluksesta riippumattomat merelliset ja maa-alueilla tapahtuvat kemikaalivahingot.

Sääntelyssä tulee selkeyttää:

1. Toimivaltuudet ja johtovastuu

Tulee määritellä selkeästi, miten johtovastuu määräytyy tilanteissa, joissa vahinko alkaa Rajavartiolaitoksen vastuulla olevalla merialueella ja vaikutukset siirtyvät pelastuslaitoksen toimintalueelle. Erityisesti tulee arvioida, missä tilanteessa ja millä perusteella johtovastuu siirtyy merialueen toimijalta hyvinvointialueen pelastusviranomaiselle.

2. Torjuntavastuun ja jälkitorjunnan rajapinnat

Öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnan sekä jälkitorjunnan vastuut tulee määritellä yhdenmukaisesti.

3. Kustannusvastuu ja korvausjärjestelmä

Kemikaalivahinkojen korvausjärjestelmän tulee olla mahdollisimman yhdenmukainen öljyvahinkojen kanssa siten, ettei viranomaiselle synny epäselvää tai kohtuutonta kustannusvastuuta tilanteissa, joissa kyse on kansallisen turvallisuuden ja ympäristön suojaamisesta.

4. Suorituskykyvaatimukset

Merellisten kemikaaliriskien lisääntyessä tulee varmistaa, että pelastuslaitoksilla on riittävä suorituskyky, osaaminen, kalusto ja rahoitus tehtävien hoitamiseen.

Varsinais-Suomen hyvinvointialue korostaa, että öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunta tulee nähdä osana laajempaa vaarallisten aineiden onnettomuuksien hallinnan kokonaisuutta. Merellisen toimintaympäristön kehittyessä pelkkä alus pohjainen tarkastelu ei enää vastaa tulevaisuuden riskikuvaa ja toimintaympäristöä. Sääntelyn tulee mahdollistaa tehokas viranomaisyhteistyö, selkeä johtamisjärjestelmä sekä tehtävien edellyttämän suorituskyvyn pitkäjänteinen rahoittaminen.

4. Laki ajoneuvolain muutoksesta

Varsinais-Suomen hyvinvointialue korostaa, että sopimuspalokuntien kalustoratkaisujen tulee olla osa pelastustoimen kokonaisvaltaista suorituskyvyn suunnittelua. Kaluston tulee vastata tehtäviin, toimintaympäristöön ja riskiperusteisiin vaatimuksiin. Sääntelyn tulee mahdollistaa joustavat ja kustannusvaikuttavat ratkaisut kuitenkin vaarantamatta turvallisuusvaatimuksia tai kaluston soveltuvuutta pelastustoimen tehtäviin, jossa vaatimuksena on suorituskykyvaatimus edellä, ei hallinnollinen tai tekninen rajoite edellä.

Ajoneuvolaki 30§

Varsinais-Suomen hyvinvointialue pitää tärkeänä, että sääntely mahdollistaa erilaiset tarkoituksenmukaiset ajoneuvoratkaisut sopimuspalokuntien toimintaympäristön ja tehtävien perusteella. Ajoneuvon käyttötarkoituksen tulee olla ratkaiseva tekijä, ei yksinomaan ajoneuvon tekninen korityyppi tai rekisterimerkintä. Erityisesti avolava- ja katetulla lavalla varustettujen ajoneuvojen osalta tulee varmistaa, ettei tekninen luokittelu estä niiden käyttöä pelastusautona silloin, kun ne täyttävät toiminnalliset vaatimukset.

Hyvinvointialue pitää kannatettavana myös sitä, että pelastusautojen tekniset vaatimukset säilyvät tarkoituksenmukaisesti ajoneuvoja koskevissa erillisissä määräyksissä eikä ajoneuvolakiin sisällytetä tarpeettoman yksityiskohtaista sääntelyä.

Hyvinvointialue pitää tärkeänä, että verotuksellinen kohtelu tukee ajoneuvon tosiasiallista käyttötarkoitusta eikä muodostu esteeksi sopimuspalokuntien suorituskyvyn kehittämiseksi.

Säätelyn tulee varmistaa, että pelastusajoneuvoksi hankittu ja pelastustehtävissä käytettävä kalusto voidaan hyödyntää koko sen elinkaaren ajan tarkoituksenmukaisesti. Muutos edistää kustannustehokasta kalustohallintaa ja tukee erityisesti sopimuspalokuntiin perustuvan pelastustoimen palvelutuotannon jatkuvuutta.

6. Taloudelliset vaikutukset ja rahoitus

Varsinais-Suomen hyvinvointialue korostaa, että esityksen taloudelliset vaikutukset tulee arvioida kokonaisuutena. Väestönsuojelu, materiaallinen varautuminen, johtamis- ja viestintäjärjestelmät, henkilöstön koulutus, harjoittelu sekä jatkuvuuden hallinta muodostavat pysyviä ja elinkaarivaikutteisia kustannuksia.

Mikäli lainsäädännöllä asetetaan uusia tai laajenevia velvoitteita, tulee niiden toteuttamisen edellyttämä rahoitus turvata täysimääräisesti valtion rahoitusjärjestelmän kautta tai erillisellä kohdennetulla rahoituksella. Rahoituksen tulee kattaa sekä velvoitteiden käynnistämisestä aiheutuvat investointi- ja perustamiskustannukset että niiden jatkuvat ylläpito-, käyttö- ja elinkaarikustannukset.

Kansalliseen turvallisuuteen, väestönsuojeluun ja yhteiskunnan kriisinkestävyyteen liittyvien velvoitteiden toimeenpano ei saa tapahtua hyvinvointialueiden muun lakisääteisen palvelutuotannon tai pelastustoimen toimintavalmiuden kustannuksella.

7. Yhteenveto

Varsinais-Suomen hyvinvointialue pitää esitystä pääosin kannatettavana. Esitetyt muutokset vahvistavat väestönsuojelun, varautumisen ja yhteiskunnan kriisinkestävyyden säätelyä sekä selkeyttävät eri toimijoiden vastuita muuttuneessa turvallisuusympäristössä.

Hyvinvointialue pitää kuitenkin välttämättömänä, että ennen lainsäädännön lopullista hyväksymistä arvioidaan kattavasti muutosten vaikutukset rahoitukseen, henkilöstöön, osaamisvaatimuksiin ja toimintakykyyn. Vaikutusarviointien tulee olla päätöksenteon yhteydessä avoimesti ja läpinäkyvästi saatavilla.

Kansalliseen turvallisuuteen, väestönsuojeluun ja yhteiskunnan toimintakyvyn turvaamiseen liittyvät uudet velvoitteet eivät saa heikentää pelastustoimen lakisääteistä palvelukykyä, toimintavalmiutta tai muiden lakisääteisten tehtävien toteuttamista. Hyvinvointialue katsoo, että väestönsuojeluun, materiaalliseen varautumiseen, huoltovarmuuteen ja jatkuvuuden hallintaan liittyvät tehtävät muodostavat kansallisen turvallisuuden kokonaisuuden, jonka toteuttamisen edellytyksistä valtion tulee huolehtia. Mikäli lainsäädäntöön sisällytetään uusia tai laajenevia velvoitteita, niiden rahoitus tulee turvata täysimääräisesti valtion rahoitusjärjestelmän kautta tai erillisellä kohdennetulla rahoituksella.

Rahoituksen tulee kattaa sekä velvoitteiden käynnistämisestä aiheutuvat investointi- ja perustamiskustannukset että niiden jatkuvat käyttö-, ylläpito- ja elinkaarikustannukset. Nykyinen yleiskatteellinen rahoitus ei mahdollista merkittävien uusien varautumisvelvoitteiden toteuttamista ilman vaikutuksia pelastustoimen muihin lakisääteisiin tehtäviin.

Hyvinvointialue korostaa lisäksi, että kyse ei ole yksinomaan pelastustoimen palvelutason kehittämisestä, vaan kansalliseen turvallisuuteen liittyvästä tehtäväkokonaisuudesta. Esityksen jatkovalmistelussa tulee tämän vuoksi vahvistaa valtion ohjausvastuuta, määritellä valtakunnalliset suorituskykyvaatimukset sekä varmistaa niiden edellyttämät resurssit. Hyvinvointialue pitää perusteltuna myös sitä, että pelastuslain palvelutasopäätöksessä voidaan huomioida hyvinvointialueen sisäiset monialaiset toimintamallit sekä pelastuslaitoksen toteuttamat muut hyvinvointialueen palveluja tukevat tehtävät. Tämä mahdollistaa olemassa olevien voimavarojen tarkoituksenmukaisen hyödyntämisen osana kokonaisturvallisuutta, jatkuvuuden hallintaa ja väestön toimintakyvyn tukemista.

Varsinais-Suomen hyvinvointialue

Pelastuspalvelut tulosryhmä

Hottinen Marko

Pelastuspäällikkö

Rinne Sari

Varsinais-Suomen pelastuslaitos - Varsinais-Suomen hyvinvointialue,
pelastus- ja ensihoitopalvelut